

A Móricz Zsigmond Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola és Kollégium története

Kisújszállás város oktatástörténetét vizsgálva megállapítható, hogy a történelem során a település, a helyi református egyház és a gimnázium története szerves egységet alkotva sok szálon kötődött egymáshoz. A korábbi iskolatörténeti feldolgozások alapján a gimnázium közel három évszázados történetét négy jól elhatárolható szakaszra célszerű osztani.

1717-1852: az iskola, mint a debreceni kollégium partikulája

A jászkun kerületek visszatelepülése folyamán, 1717-ben mintegy 40-50 család telepedett meg immár véglegesen a törökök által korábban dúlt területen. A betelepülők a szellemi növekedésről is gondoskodva, egy Musnai Mózes nevű lévitát hoztak magukkal, aki a gyerekeket az írás, olvasás és számolás mellett latinul is tanította. A gimnázium sorsa így egyidősnek tekinthető az újratelepült város történetével.

Működésének eme korai szakaszában az iskola a debreceni kollégium nagyszámú partikuláinak egyike volt. A képzés módszereiben és tantervében megegyezett az anyaiskoláéval, az oktatás célja a debreceni főgimnáziumban való továbbtanulás előkészítése volt. A rektor és a tanárok Debrecenből érkeztek, az irányítást és felügyeletet is onnan látták el. A kor szokásának megfelelően tehetséges, szegény diákokat küldtek az oktatás támogatására, így került 1834-ben preceptorként az ifjú Arany János is egy évre iskolánkba.

Az oktatás nyelve hosszú ideig a latin volt, a magyar nyelv tanítása csak 1833-ban kezdődött. Fő tárgynak a latin nyelv és hittan számított, a többi tárgyak pedig, mint például a számtan, a magyar történelem vagy a szépírás csupán pihentetőül, melléktantárgyként jöttek számításba.

A hat évfolyamos gimnáziumi képzést is kiszolgáló egyemeletes, árkados épület Rábl Károly gyöngyösi építőmester tervei alapján a városközpontban épült 1798-ban (ez a mai Kálvin téren állt 1926-ig).

A régi iskola udvari képe

1852-1894: magánjellelű gimnázium, majd hatosztályos önálló református gimnázium

Az 1849-ben kiadott és a következő évtől a magyarországi iskolarendszerre kiterjesztett osztrák tanügyi szabályzat, az Organisations entwurf alapjaiban alakította át a magyar oktatást. Egyrészt elősegítette a középiskolák fejlődését, mivel az akkori mércével modernnek számító nyolcosztályos gimnáziumi szerkezet kialakítását irányozta elő, rögzítve annak egységes személyi, tartalmi és tárgyi feltételeit. Másrészt nyíltan germanizáló törekvései ellenállást szítottak, illetve nehezen teljesíthető követelményeket állítottak a fenntartók elé, amelyet kevés gimnázium tudott teljesíteni. Az előírások szerint a gimnáziumokban középiskolai tanári képesítéssel rendelkező szaktanárok oktathattak, algimnázium esetén hat, teljes szerkezet esetén 12 fővel. Azok az iskolák, amelyek teljesíteni tudták a rendeletben megszabott feltételeket, nyilvános gimnáziumot alakíthattak, elnyerve ezzel a vizsgáztatás szervezésének és a bizonyítványok kiállításának jogát. A kisújszállási gimnázium a személyi feltételeket nem tudta biztosítani, így 1852-től 3 tanárával csak négyosztályos magánjellelű algimnáziumként működhetett tovább.

A kialakult helyzetben a cél a nyilvánossági jog megszerzéséhez szükséges feltételek biztosítása volt. Az ezt követő évtized azonban az összefogás helyett a kormányhatóság, az egyház és a tantestület közti vitáktól volt hangos, melynek fókuszában a német nyelv oktatása, a tanári létszámok kérdése és a szakrendszerű oktatás bevezetése állt. Valószínűleg a politikai enyhülésnek köszönhetően 1863-ban az iskola mégis megkapta a nyilvánosság jogát. A tanárihiány miatti válságos helyzeten a város társadalmának összefogása segített, 18 polgár biztosította az akkorra hat osztályos szerveződött gimnáziumban a négy rendes tanári állás mellé egy ötödik, segédtanári szék felállítását.

Ebben a zavaros korszakban több kiemelkedő, neves tanáregyénisége is volt iskolánknak. Ilyen volt Nagy László, a nagykőrösi képezde későbbi igazgatója, királyi tanácsos és kerületi tanfelügyelő; Jermy Gusztáv, a természettudományi szertármúzeum megalapítója, vagy Keszi Hajdú Lajos, aki a szabadságharc utáni börtönbüntetését letöltve került az iskolába, élő jelképeként 1848-nak.

1883-ban újabb válságot élt át a gimnázium, mivel az új közoktatási törvény szigorított a tárgyi és személyi feltételeken. Hiába állították fel azonban a 6. és 7. tanszéket is, hiába javították az iskola épületét és fejlesztették felszerelését, a szűk épület alkalmatlan volt a korszerű nyolcosztályos gimnázium feladatának ellátására.

Az egyháztanács 1890-ben döntött egy új iskolai épület építésének támogatásáról. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium támogatta a főgimnázium építésének ötletét, anyagi segítséget is biztosítva az építéshez és a működéshez. Végül a minisztérium, a város és az egyház együttműködésének köszönhetően 1893-ra megszületett a megállapodás a főgimnázium építéséről, és további fenntartásának szabályairól. Az épületet a kor neves építész, Alpár Ignác tervezte, a kivitelezést Berger Jenő debreceni építész 110 eFt-ért vállalta. A munkálatok példátlan gyorsasággal, egy év alatt befejeződtek, az iskola épületének átadására 1894. szeptember 12-én, ünnepélyes keretek között került sor. Az első érettségi vizsgát 1895-ben tartották.

Az új gimnáziumi épület

1895-1948: iskolánk nyolcosztályos református főgimnázium

A századforduló környéke a gazdasági fejlődés és anyagi stabilitás, ezzel együtt a szellemi fejlődés időszaka. Az iskola tanári kara állandósult, és 1896-ban megválasztották igazgatónak a fiatal, kiváló tudományos felkészültségű, haladó pedagógiai elveket valló dr. Pallagi Gyulát.

Dr. Pallagi Gyula

Az igazgató még ennek az évnek a végén magához vette unokaöccsét, a hatodik osztályt járó Móricz Zsigmondot, aki a sárospataki gimnáziumból kapott értesítőjében karácsonyra három elégtelennel érkezett haza. Kisújszálláson Móricz tanulmányi eredménye sokat javult, előbb fél majd egész tandíjmentességet és ösztöndíjat is kapott. Szívesen vett részt az önképzőköri munkában, majd a Segítő Egyesület ifjúsági elnökévé is választották. 1899-ben tett sikeres érettségi vizsgát, majd 1902-ben rövid ideig segédtanár volt az iskolában. Kisújszálláshoz

kötődő fiatalkori élményeit a Forr a bor című művében örökítette meg.

Bár a gimnázium felekezeti intézmény volt, a tanulók vallási megoszlása a nagy beiskolázási terület és a példás vallási tolerancia következtében meglepően vegyes képet mutatott. A századfordulótól magántanulóként egy-egy lány is megjelent, de az első női érettségi vizsgára csak 1915-ben került sor.

Az első világháború iskolánkban is erősen érezte hatását. Az apák bevonulása miatt az első osztályba feltűnően kevés diák íratkozott be, illetve a tanári kar, sőt a 8. majd 7. osztályos tanulóifjúság sok tagja is a frontra került.

A 20-as évek közepére ismét stabil tanári kar alakult ki, a tanulók száma pedig folyamatosan növekedett; az 1942-es tanévben már párhuzamos első osztályok indítása vált szükségessé. Az emelkedő tanulólétszám szükségessé tette egy internátus létrehozását. A gimnáziummal szembeni földszintes épületben 1929-től negyven diák elhelyezése vált lehetővé, majd az 1931-es emeletráépítés során a befogadóképesség megduplázódott.

A kor politikai viszonyai jellemzően leképeződtek a tanári kar ideológiai megnyilvánulásaira, ami egyformán igaz a munkásmozgalom megerősödésének időszakára, majd annak üldözésére, illetve a két háború közti revizionista politikára. A politikai viszonyokkal összefüggésben 1927-ben az iskola Horthy kormányzó családjának a nevét vette fel.

A II. világháború súlyosan nehezítette az iskola életét. 1943-45 között a besorozott tanárok száma és a harci cselekmények miatt két csonka tanévet lehetett csak megtartani. Az 1944-es októberi harcokban a gimnázium épülete is súlyosan megsérült, a könyvtár és a levéltár pótolhatatlan anyaga megsemmisült. A főépület, amelyet a német majd szovjet csapatok is kórházként használtak, 1945-ben vált ismét alkalmassá a tanulók befogadására. Az 1945/46-os tanévtől felmenő rendszerben a gimnázium alsóbb osztályait felváltotta az általános iskola felső tagozata, egyelőre még a gimnázium épületében. Ezzel kezdetét vette a négyosztályos gimnáziumi képzés kialakítása.

1948-tól napjainkig: állami gimnázium, majd gimnázium és szakközépiskola

1948-ban megtörtént a gimnáziumok államosítása, így az általános iskolai osztályok is megszűntek iskolánkban. Az intézmény kezdetben az Állami Gimnázium, majd egy vitatható névadás következtében a Bercsényi Miklós Gimnázium nevet viselte. 1952-ben, az író halálának 10. évfordulóján került sor ünnepélyes keretek között Móricz Zsigmond nevének felvételére az író lánya és unokái jelenlétében.

Az elkövetkező években a középiskolai tanulói létszám gyorsan emelkedett, aminek eredményeként párhuzamos tanulócsoportokat kellett megnyitni, itt már együtt tanultak a fiúk és lányok. A női tanárok is ebben az időben jelentek meg, hogy aztán majd idővel átvegyék a tanári karban a dominanciát.

A 60-as években az akkori irányelveket követve szakközépiskolai képzések indításával kívánták megtörni a gimnáziumok egyeduralmát. Először (1962-től) a növényvédő gépész szakközépiskolai tagozat indult, majd két évvel később (1964-től) az első közigazdasági szakközépiskolai osztály. Míg a növényvédő ágazat egy évtizedig működött, a közigazdasági szakmacsoportos képzés a mai napig szélesíti iskolánk képzési kínálatát. A 70-es években a gimnáziumi és szakközépiskolai ágazat működése mellett a felnőtt oktatás fellendülése következett be; többek között dolgozók gimnáziuma, szakmunkások szakközépiskolája, dolgozók ruháipari szakközépiskolája elégítette ki a felnőttképzés igényeit. A 70-es évektől megjelentek a szakosított tantervi gimnáziumi osztályok, elsőként biológia majd matematika tagozattal. A 80-as években ezeket váltotta fel a fakultációs rendszer.

Az oktatás feltételrendszere rohamosan javult. Először a sportudvar készült el, majd 1981-ben az új tornacsarnok, amely az iskolai és a városi igényeket azóta is kielégíti. 1982 őszén épült fel a Dózsa György úti háromszintes kollégiumi épület, és kezdődött a gimnázium épületének

átfogó, teljes felújítása, melynek utolsó lépései az épület homlokzatának restaurálása (1990), és a díszterem könyvtárrá alakítása (1992) voltak.

A rendszerváltással önkormányzati fenntartású lett az intézmény, ezzel egyidejűleg beindult a számítástechnikai programozó ágazat (1989). A tehetséggondozás támogatására az iskola kísérletet tett az évszázadokon keresztül sikeres nyolc osztályos gimnáziumi képzés visszaállítására (1992-2000). A képzés kifizetése után az 1+4 osztályos nyelvi előkészítő képzés került bevezetésre, ami a tanulók idegen nyelvi és informatikai kompetenciáinak kiemelt fejlesztését célozza, hozzásegítve őket a felsőoktatási intézményekbe való bejutáshoz.

Az iskola címere

E sorok írásakor, 2011 őszén a képzési szerkezet gimnáziumban folytatódó nyelvi előkészítő képzésből, négyosztályos gimnáziumi képzésből, közgazdasági és informatikai szakmacsoportos szakközépiskolai képzésből áll. Iskolánk érettségire épülő szakképzéseket is folytat az informatika és a kereskedelem-marketing szakmacsoport területén. Összeségében 19 osztály és 5 szakképző csoport kezdte meg a 2011/2012. tanévet. Tanulói létszámunk a nyolcosztályos gimnázium felfutásakor 740 főben érte el maximumát, jelenleg a demográfiai völgyet követve a 600 fő irányába tart.

Ha sikerült e rövid történeti áttekintéssel a kedves olvasó érdeklődését felkelteni a gimnázium jelene iránt, akkor jó szívvel ajánlom számára az intézmény honlapját; <www.mzs.sulinet.hu>.

Forrás:

- 1, Ari Sándor, dr. Borók Imre, Kiss Kálmánné, Szabó Lajos. - Iskolánk múltja, A Kisújszállási Mór Zsigmond Gimnázium és Szakközépiskola története - A kisújszállási Mór Zsigmond Gimnázium és Szakközépiskola 250. évi jubileumi évkönyve (1966/67.)*
- 2, Dr. Kiss Kálmánné – Kisúji harangszó, Helytörténeti füzetek 18. Kisújszállás, 2006*
- 3, Kiss Géza – A Mór Zsigmond Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola és Kollégium múltjáról és jelenéről. – Kisújszállás és vidéke Nagykun Kalendárium az 1992. szökőévre.*